

ÁLLATVÉDELEM

Az Országos Állatvédő Egyesület tagjai és Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetségébe tartozó egyesületek tagjai külön előfizetés nélkül, tagdíjuk ..... fejében kapják .....

AZ „ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET” ÉS A „MAGYARORSZÁGI
≡ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE”-NEK KÖZLÖNYE ≡
BUDAPEST IX., ERNŐ-UTCA 11–13. Telefon: József 6–70

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük, hanem tisztelettel ..... kérjük is .....

Megjelenik egyszer havonként
Előfizetési ára 1 évre 2 korona

A költöző fecskékhez.

Irta: Vargha Gyula.

Ti fecskék, hát már gyülekeztek!
Látszik, hogy készülödni kezdtek.
Összeverődve, nagy csapatban,
Szálltok, kerengtek nyughatatlan.

Amennyi fészek, mind kirajzolt,
S mint görbe íj, a jól felajzott,
Két szárnyatok úgy hajlik össze,
Tollas nyílveszőt fogva közre.

Egyszerre majd, mint tünde álom,
Elenyésztek a láthatáron,
Repülve, szállva, tűnve délnek ...
Előbb hozzátok hadd beszéltek.

Veletek tart, köddé enyészve,
Erdők-mezőnk minden zenésze,
Kit hajt a vágy s a szárny emelhet,
Magokkal vive dalt, szerelmet.

Értek a fényes Adriához,
Arany ott a vitorla, árboc,
Hullám reng, hullámhoz simulva,
S százféle színt vált kék azúrja.

S ha szárnyatok már lankadóban,
Új part köszönt, part, part valóban,
Egy tündérbert, virágmezt öltve,
Itália mosolygó földje.

Mindenféle, ezer — s ezerszám
Kúszó bogár, karsú szederfán,*
Bus ciprusok, szelid olajfák,
Kik illatlelköket sóhajják.

És van-e ég, mosolygóbb, kékebb,
Mint kékje Umbria egének?
Ott ég és föld nevet a fénytől,
Tán Szent Ferenc arany szívetől.

Fecskék, ha sírján megpihentek,
Mondjátok az assisi szentnek,
Ki ott pihen koporsójában:
Nem prédikált nektek hiában.

Csicseregjete, Istent dicsérve,
Dehogy fog megdorgálni érte,
Mint hétszáz éve, mikor épen
Zavartátok a szent beszédben.

Az ő mézajka néma lett rég,
Nem zengi hátalalt szerelmét,
Daloljatok helyette hát ti,
Madárkák, az ő hugocskái.

A szent zsolozsmát hű barátok,
A jó Assisi bizta rátok,
S kis szívetekből dalra válna
Buggyan fel az öröm s a hála.

Hála az ég s föld Istenének,
Órultok a nappalnak, éjnek,
Tűznek, viznek, fűnek, virágnak,
Az egész teremtett világnak.

Csak egyszer prédikált tinéktek,
S lám, szent tűzétől most is égtek.
De hát az ember, kire mindég,
Özönnel önté lelke kincsét?!

Fájó kérdés, felelni félek;
Ne tudja az a tiszta lélek.
Ki ne fecsegd, te fecsketábor!
Vérkönyv fakadna szent porából.

Chernel István a M. K. Ornith. Központ igazgatója.

A „Földművelési Értesítő” aug. 20-iki száma hivatalosan adta hírül, hogy „a m. kir. földművelésügyi miniszter chernelházi Chernel István ornithologus, községi lakost a m. kir. ornithologiai központ tudományos vezetésével megbízta.”

Ez örömhírről elnök urunk már jóval előbb értesült és már aug. 16-án megköszönte a miniszter úrnak és üdvözölte az új igazgatót.

Az ügyre vonatkozó iratokat oly fontosaknak tartjuk, hogy teljes egészükben közöljük őket.

I.

Nagyméltóságú garamszelei báró Kazy József úrnak, Ő Felsége valóságos belső titkos tanácsosa, államtitkár. Helyben.

Budapest, 1916. július 21-én.

Kegyelmes Uram! Igen tisztelt Barátom!

Kegyes elnézést kérek, hogy soraimmal terhedre lenni bátorodom. Ugy értesültem, hogy az a terv vagy eszme merült fel, hogy az ornithologiai központ a földművelésügyi miniszterium alatt álló többi tudományos intézetekkel: u. m. magvizsgáló-,

rovartani- és a többi állomásokkal egységes vezetés alatt szoros kapcsolatba hozassék.

E tervnek megvalósítása esetében az ornithologiai központ önállóságát és ezzel együtt tudományos tekintélyét a bel- és külföld előtt elvesztené, ami nemcsak ennek a mondhatni világszerte elismert tudományos intézetnek, hanem az általa képviselt ügynek nemcsak mérhetetlen kárával, de lehet mondani, megsemmisítésével járna.

Épen az ornithologiai központ által képviselt ügy jelentőségének kidomborítása érdekében bátorodom szót emelni, mint olyan volt munkása a földművelésügyi miniszteriumnak, akinek működése mind az ornithologiai központ, mind pedig az ügy fejlődésével több mint három évtizeden át folytonos érintkezésben volt.

A mezőgazdaságra és erdészetre nézve káros rovarokkal táplálkozó madarak földművelésünk érdekében számokban ki sem fejezhető, mérhetetlen hasznot hozó munkát végeznek.

Azért ezeknek a madaraknak kiméltése, sőt mesterséges úton való szaporítása a gazdasági köröknek és ezek útján a kormányoknak úgyszólván állandó gondját képezte.

Ezeknek a törekvéseknek legfőbb akadályát az a körülmény képezte, hogy a szóbanforgó madarak túlnyomó része vándormadár lévén, a hasznos madarakat kímélő országok munkájának eredményét más oly országok csorbították, vagy meg-hiusították, melyekben e hasznos madarakat akár vadászat, akár élelem szempontjából korlátlanul pusztították.

Ez a visszásság szülte azt a törekvést, hogy az államok között oly egyezmény létesüljön, mely a hasznos madaraknak kímélését úgyszólván világszerte biztosítsa.

Egy Bécsben tartott gazdasági kongresszus felkérésére az osztrák-magyar külügyi kormányra járult a nemzetközi egyezmény létrejöttére irányuló lépések megtétele.

Gróf Andrássy Gyula külügyminiszter az említett lépések előtt szükségesnek tartotta kitűnő éleslátásával azt, hogy mindenekelőtt Olaszországgal jöjjön tisztába, amely ország a kontinensről átvonuló éneklő madarak féktelen pusztításával legnagyobb akadályát képezte a hasznos madarak nemzetközi védelmének.

Ausztria-Magyarország és Olaszország között 1875-ben tényleg egyezmény jött létre, mely elméletileg ma is még fennáll és melyben mindkét fél a hasznos madarak védelmére kötelezettséget vállal.

Ezen az alapon indultak meg, illetőleg folytatódtak a tárgyalások a többi államokkal, melyeknek alapját mindig a hasznosaknak és így kímélendőeknek nyilvánítandó madarak listája képezte.

A madarak hasznos vagy nem hasznos volta tekintetében tudományos vizsgálatok és tanulmányok folytak, melyeket jórészt az ornithológiai központ irányított, melynek javaslata révén Magyarország vette védelmébe a madarak legtöbb fajtáját és ezek listája után igazodtak a többi államok.

A szóbanforgó tárgyalások, amelyek az igen nehézkes diplomáciai úton folytak, 1892-ben tényleg a hasznos madarak védelmét biztosító nemzetközi egyezmény megkötéséhez vezettek, melyhez azonban Olaszország nem járult. Azóta alig történt egyéb e téren, minthogy a római nemzetközi gazdasági intézet Magyarország képviselőjének, Miklós Ödönnnek indítványára újból tárgyalta a hasznos madarak védelmének kérdését és az ügynek kedvező irányban való eldöntéséhez Olaszország is hozzájárult.

A hasznos madarak védelmére irányuló munka eszerint még nincsen befejezve, hanem kell, hogy két irányban továbbfolyjon, hogy idővel végcélját elérje.

E két irány közül az egyik az, hogy az 1892-ben létrejött és törvényeink közé iktatott nemzetközi egyezményhez eddig nem járult államok, ezek között elsősorban Olaszország, az egyezményhez csatlakozzanak.

Másfelől folytatni kell a tárgyalásokat abban az irányban is, hogy az egyezményhez járult államok a védelemben részesített madarak listáját fokozatosan a magyarországi legtagabb és legradikálisabb alapra tőkéltesítsék.

Ennek a munkának tudományos szempontból való irányítása a Magyar Ornithológiai Központra hárul, mely ezt a feladatot évek hosszú során át páratlan vezetőjével Herman Ottóval oly kiváló módon teljesítette, hogy Magyarországnak világszerte tekintélyt és elismerést szerzett.

De e munka mellett a magyarországi madárvilág tanulmányozását is kellő tudományos apparátussal folytatni kell, mert a védelemben részesítendő madarak listája a nemzetközi egyezmény megkötése óta is kibővült és a lista további öregbítése és tőkéltesítése igen fontos feladat, mert hiszen a magyarországi legradikálisabbnak elismert lista alapján folyhatnak csak a további tárgyalások.

E fontos feladatokkal járó munkálatok érdekében a M. Kir. Ornithológiai Központ önállóságának és ezzel egyuttal nemzetközi tudományos tekintélyének csorbítatlanul való fenntartását feltétlenül szükségesnek tartom és pedig egy oly tudományos szakférfi vezetése alatt, aki Hermann Ottó nyomdokait kellő eréllyel, körültekintéssel és eredménnyel követheti.

Az előadott érdemleges indokok mellett kiegészítésül bátor vagyok még említeni azt is, hogy a földművelésügyi miniszterium

ügykörében fennálló tudományos intézetek közül, melyek egybekapcsolásáról szó volt, csakis az Ornithológiai Központ az, melynek valódi nemzetközi vonatkozásai vannak, mely nemcsak Magyarország, hanem az egész kontinens földművelési érdekeinek szolgál, míg többi tudományos intézeteink tisztán az ország helyi gazdasági viszonyainak javításával foglalkoznak.

Kitűnő tisztelettel maradtam
Kegyelmes Uram
igaz híve

Máday Izidor,
ny. min. tanácsos.

II.

910/1916. Nagyméltóságú báró Ghillány Imre,
Ő Felsege valóságos belső titkos tanácsosa, m. kir. földművelésügyi miniszter úrnak. Helyben.

Nagyméltóságú báró Miniszter Úr!

Nagyméltóságod a Magyar Királyi Ornithológiai Központ tudományos vezetésével Chernel István kiváló ornithológusunkat méltóztatott megbízni, és ezzel a nagybecsű intézkedésével a nevezett intézet jeles szakérőinek tudományos súlyát gazdagítani.

Egyesületünk és a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetségének nevében örömmel üdvözljük Nagyméltóságodnak nagybecsű intézkedését, annál inkább, mert Chernel megbízatásában biztosítékát véljük feltalálni annak, hogy Nagyméltóságod a Magyar Királyi Ornithológiai Központra eddigi önálló szervezetében továbbra is meghagyni és fenntartani határozta.

Nagyméltóságodnak eme határozata és jelzett intézkedése hálára kötelezi nemcsak szövetségünket, hanem az ország egész gazdaközönységét is, mely bizonyára megnyugvással veszi tudomásul, hogy az Ornithológiai Központ, mely a földművelésre nézve hasznos madarak nemzetközi védelmének érdekeit van hivatva képviselni, közhatalmú működését továbbra is háborítatlan folytathatja és így előreláthatólag képes lesz eleget tenni ama rendkívüli feladatnak is, hogy a háború után minden nemzetközi kötelék elé halmozódó akadályokkal megküzdjön.

Mély tisztelettel maradunk

Budapest, 1916. augusztus 16.

Nagyméltóságú báró Miniszter Úr készséges hivei.

Hänsler Károly,
titkár.

Máday Izidor,
ny. min. tanácsos elnök.

III.

910/1916. Nagyságos chernelházi Chernel István úrnak, az O. Á. V. E. és a M. Á. V. E. Sz. alelnökének Köszegeten.

Budapest, 1916. augusztus 16.

Igen tisztelt Alelnök Úr!

Nagy örömmel értesültünk arról, hogy a földművelésügyi miniszter Úr, Nagyságodat a Magyar Királyi Ornithológiai Központ tudományos vezetésével megbízta és melegen üdvözljük Nagyságodat új, diszes állásában.

A miniszter Úr ez intézkedése eleget tett a mi óhajunknak és bizonyára az ország valamennyi érdekelt köre által táplált óhajtásnak.

De megfelelő ez intézkedés az ügy és a tudomány érdekében is.

Nagyságodnak megbízatása alkalmából a földművelésügyi miniszter úrhoz a másolatban mellékelte feliratot intéztük.

Kérjük Nagyságodat, hogy egyesületünk irányában eddig tanúsított nagybecsű rokonszenvét számunkra továbbra is megőrizni és törekvéseinket támogatni kegyeskedjék.

Kiváló tisztelettel

Hänsler Károly
titkár.

Máday Izidor
ny. min. tanácsos, elnök.

IV.

Méltóságos marosi Máday Izidor ny. min. tanácsos úrnak, Budapest.

Köszeg, 1916. aug. 25-én.

Nagyon tisztelt Elnök Úr!

A m. kir. ornithológiai központ vezetőjévé való kinevezésem alkalmából hozzám intézett meleg üdvözlétért, fogadja nagyon tisztelt Elnök Úr és ugy a bölcs vezetése alatt álló Országos Állatvédő Egyesület, mint a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetsége is, leghálásabb köszönetem kifejezését.

Az a szoros kapcsolat, mely az Egyesülethez és a Szövetséghez fűz, csak még inkább ösztökélni fog, hogy madártani intézetünk élére kerülve, a sokszorosán közös feladatok és célok megvalósításában, legjobb iparkodásommal közremunkáljak. És amint ígérem, hogy az ornithológiai központ mindenkor készségesen támogatni fogja a vezetése alatt működő állatvédő szervezeteke, úgy kérem a mi igyekezetünk szives istápolását is, mert tisztá sor, hogy igazán nagyot csak harmonikus együttműködéssel érhetünk majd el.

Kiváló tiszteletem őszinte kifejezésével vagyok nagyon tisztelt Elnök Úrnak készséges híve
Chernel István.

Felterjesztésünk a földművelésügyi miniszterhez az állategészségügyi törvény tárgyában.

658 1916.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Egyesületünk 1912. évi február 16-án 200/1912. szám alatt kelt felterjesztésében azzal a kérelemmel járult Nagyméltóságod hivatalbeli elődjéhez, hogy az állategészségügyi törvény előkészítés alatt lévő átdolgozása alkalmával az új törvénybe egy rövid határozat vétsék fel, mely kimondja, hogy minden állatkinzás vagy sanyargatás az állategészségügyi törvény ellen való kihágást képez. Hogy mi minősítetik állatkinzásnak vagy sanyargatásnak, azt a miniszter végrehajtási rendeletben állapítaná meg.

Egyesületünket erre a kérelemre az a megfontolás készítette, hogy végre szakítani kellene azzal a minden tekintetben elítélendő és törvényileg szentesített, hypokrizisnak minősíthető felfogással, hogy az állatkinzás csak akkor büntetendő cselekmény, ha az nyilvánosan és botrányt okozólag követjük el.

Ezt elérendő, egyesületünk egy oly törvényes intézkedést keresett, mely a civilizáció mai modern haladásának megfelelné.

E törvényes intézkedésnek külön törvény alakjában való kérelmezését nem tartottuk szükségesnek, mert az a törvény, mely az állatok egészségét van hivatva gondozni, eminenter állatvédő törvénynek minősíthető és így önként kínálkozik mint oly keret, melyben az állatkinzások megakadályozásának érdeke minden nehézség nélkül érvényesíthető.

Ezt fentidézett felterjesztésünkben bővebben indokoltuk.

Hasonló értelemben 1359/1912. október 7-én bátorítottunk egy újabb felterjesztésben kérésünket ismételni. Azóta is, mindazon alkalmakkor midőn felmerülő állatkinzásokról, illetőleg azok megakadályozásának kívánatos voltáról volt szó, mindannyiszor bátrak voltunk fenn érintett kérésünkre hivatkozni.

Ismételt kéréseinknek megvolt az az örvendetes eredménye, hogy Nagyméltóságod 62660/1914. XI. — 3.

szám alatt 1914. április 11-én kelt nagybecsű leiratában kijelenteni méltóztatott, hogy az állategészségügyi törvény revíziója alkalmával egyesületünknek szóban forgó kérését megfontolás tárgyává fogja tenni.

Magánúton arról értesülünk, hogy a Nagyméltóságod bölcs vezetése alatt álló miniszteriumban egy szűkebb körű értekezlet az állategészségügyi törvény új tervezetét tárgyalta és hogy az új tervezet állítólag a szakkörökbe nyilatkozás végett meg is küldetett.

El nem odázható kötelességünknek ismerjük, hogy ez alkalommal is kérésünket, melynek teljesítésére oly igen nagy súlyt fektetünk, Nagyméltóságodnak nagybecsű jóakaratába újból ajánljuk.

Az állatoknak, tehát védtelen élő és érző lényeknek kínzása minden humánusabb gondolkozó ember meggyőződése szerint bűnös cselekedet, melynek megtorlását a nyilvánosságtól függővé tenni nem szabad, mert ez minden erkölcsi felfogással ellenkezik.

A kontinens legtöbb államának törvényhozásában szerepel ez a monstrositás és az állatvédők, akik az állatokkal való kivételes bánásmód propagálásában nem csak az állatok megvédésére, hanem az emberséges érzés terjesztésére is törekednek, évtizedek óta ostromolják a törvényhozókat, hogy a szóban forgó visszaságot megszüntessék.

Azt hisszük nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy a szóban forgó törvényes határozat abnormis volta mintegy biztatás a nyers és durva állatkinzóknak, hogy bátran kínozhattja a hatalmában levő, vagy gondjaira bízott állatot, csak ne lássa senki.

A Nagyméltóságod intézkedése révén átdolgozott állategészségügyi törvény tervezete szerint az 1879-ik évi 40. törv. cikk több rendelkezésének hatályon kívül való helyezése szükséges és az ehhez képest javaslatba van hozva.

Kegyeskedjék Nagyméltóságod a hatályon kívül helyezendő rendelkezések közé az említett törvénycikk 86. §-át is felvenni és jelen tiszteletteljes felterjesztésünk értelmében kért határozatot az új állategészségügyi törvénybe bevétetni. Tiszteletteljes kérésünket indokolhatni véljük az által is, hogy a kínzások által megsanyargatott állatok a járványok iránt, melyek ellen főleg az állategészségügyi törvény küzd, csekélyebb ellentálló képességgel bírnak.

Kérésünket pedig általában bátrak vagyunk támogatni még azzal is, hogy az országunktól és nemzetunktől oly jelentékeny áldozatokat követelő nagy háború állatállományunkat oly mértékben csökkentette, hogy megmaradt állataink sokszorta magasabb nemzetgazdasági értéket képviselnek, úgy hogy minden alkalmat és módot meg kell ragadnunk, mellyel ezt a megbecsülhetetlen értéket kímélhetjük.

Midőn ezek után tiszteletteljes kérésünket ismétljük tisztelettel bátorítottunk Nagyméltóságodat kérni, hogy abban az esetben, ha fentebbi értesülésünk a tényeknek megfelel és az állategészségügyi törvény új tervezete csakugyan elkészült és a szakköröknek elküldetett, annak egy példányát nekünk is kiadatni kegyeskedjék.

Mély tisztetettel maradunk,

Budapest, 1916. június 17.

Nagyméltóságú Miniszter Ur

készséges hívei

Fodor Árpád s. k.,
tanár, főtitkár.

Máday Izidor s. k.,
ny. min. tan., Elnök.

Sakuntala.

Védelem alatt álló liget az ősidőben.

Kálidásza, a hindu Shakspeare, egyik drámája viseli e címet: Sakuntala. Kálidásza a Krisztus utáni harmadik században élt Indiában. „Sakuntala“ dráma meséjét a költő egy ősi hindu mondából vette, mely még az ugynevezett védai korban élt; de Kálidásza nagy drámaírói képességgel dolgozta föl az ősi anyagot.

Sakuntala, a madarak nevelte tündérelány és Dúzsjántha király szerelme: a dráma lelke. Az indiai buja természet tisztelével olvad össze ez az érzelem.

Bennünket különösen az a részlet érdekel, midőn a drámában a király először látja meg Sakuntalát egy remetének magányában, hol éltet kioltani nem szabad. Az állatok és növények szeretete sugárzik e költészetből.

A király egy antilopot űz és e közben a kocsihajtó, hegyes-gödrös vidéken haladva, szándékosan meglassítja a kocsit, a fékszárat erősen vonva, de a sík lapályon megeresztli a gyeplőt.

Utoléri a menekülőt és már le akarja nyilazni a király, de egy öreg remete megállítja őt:

„Ne löj király! ne öld, uram, ne öld meg,
A szent magánynak kedves őzikéjét.
Miénk, király, ez őz e szent ligetben,
Ne lödd le kérünk, oh ne öld, ne öld meg!
Ne hulljon éles gyilkoló nyíl,
Ne hulljon e szelíd lény termetére,
Mint égető tűz a virághalomba.
Oh jaj, mi gyöngye e kis őzikének
Törékeny élte és milyen hatalmas
Gyémánt-kemény nyílra szűjtő csapása.
Bocsásd le hát király lövése ajzott
Nyilad, mely nem az árthatlan gyötörni,
De védtelent megvédni van hivatva!“

És a király enged a vezeklők kérésének és ellátogat Kanva brahmabölcsnek, Sakuntala nevelő atyjának szent ligetébe.

„Menjünk mi is kocsis, szólj a lovaknak.
É tiszta békehon szemléletével
Hadd tisztítom meg én is lelkemet.
Ha senki sem mondotta volna is,
Könnyen beláthatnók, hogy itt vezeklő
Magánynak van szentelt nyugalma, csöndje.
Vadrizs szemek elszórvva mindenütt
A fák alatt, mik papagálylakott
Oduk, nyilásin hulltak földre le;
A vadcsoport milyen hatalmat érez
Nyugodt-bátran fel és alá szokell s nem
Riad hangunkra szét.
A tisztás körnek darbha-füvel áldott
Pázsitján, megkaszált rét sarjúján
Félelmet még nem is sejdítve játszik
S legelget a vidám özborju-nyáj
Ah! e békehely szent,
Csendes lakóit nem szabad zavarnunk.
Állítsd meg hát e ponton a kocsit,
Míg én leszálok.
S míg én e szent magány lakóinál
Látogatásom téve visszatérek,
Gondozd a megizzadt lovakat addig.

A király megpillantja Sakuntalát és társnőit, kik háncsruhában öntözik a virágokat.

Igy elragadó e dicső teremtés,
Ha kéregöltönyt vesz magára is,
Mert nincs, mi ennyi bájjal párosulva
A szépséget tovább ne sokszorozná.

A király beleszeret és enged érzelmének, mert

„A jók előtt kétes kérdésbe' mindig
A lélek titkos mozdulása dönt.“

Itt kezdődik csak a történet, de minket, mint állat-

védőket, a szerelem nem érdekel. Különben Fióky Károly fordításában és a Kisfaludy-Társaság kiadásában (1887) megkapható a hindu dráma. F. Á.

Vakvezető kutyák.

A megvakult katonákat vezető kutyák ügyében a magyar királyi rokkantügyi hivatal vakok intézete (Budapest, VII., Ida-utca 8. sz.) a következő válasziratot küldte egyesületünknek és szövetségünknek:

I. sz. 1424/1916. Nagytekintetű Elnökség! F. évi május hó 6-án kelt 512. számú, a M. Kir. Rokkantügyi Hivatal elnökségéhez benyújtott és onnan véleményezés céljából hozzánk jutott azon javaslatára nézve, mely szerint vakok vezetésére kutyák volnának alkalmazandók, van szerencsénk véleményünket az alábbiakban kifejezni. A gondolat, hogy kutyák mint vezetők alkalmaztassanak a vakok szolgálatában, igen régi. A vakok oktatása még abból a korból ismeri, amikor a világtalanok rendszeres oktatásban nem részesültek. Németországban egy vak vándoriparos a múlt század közepe táján kis kutyával vezettette magát faluról-falura. Kutyáját maga idomította. Az idomítás módját is megőrizte a szakirodalom. Azt a módot is, mely szerint vakok idomítottak és azt a módot is, amellyel látók idomítottak vakok számára kutyákat (Klein W. J. Lehrbuch zum Unterrichte der Blinden, Wien. 1819.) Itt-ott olvasunk aztán még vak koldusokról, akik kutya kíséretében, illetve vezetésével járták szomorú utjaikat. Jóllehet a vakok mindenkor tudtak ezen esetekről, a kutyák alkalmazása sohasem vált szokássá, mint elszórt jelenség szerepel a vakok multjában s a jelenkorban, mint kuriozum is eltűnt. Az a meleg érzés, mellyel a háború vakjainak ügyét a társadalom fölkarolta, sok avult kérdést élesztett föl a vakok oktatása terén egy külföldön, mint hazánkban, így napirendre került újból a kutyák alkalmazása is. Senfelder Lipót dr. bécsi egyetemi magántanár a rendőr-, hadi- és egészségügyi kutyákat tenyésztő egyesület Doberman-osztályának helyettes elnöke Ausztriában ez év elején szintén szóvá tette. Hogy mily eredménnyel, arról nincs tudomásunk Valószínűtlennek tartjuk azonban, hogy a vakok vezetésének ez a módja újból életre kelne. A vakok oktatásának és nevelésének mai szemléletében a kutyák vezetőkként való használata nem illeszthető bele. Az elv, mely mindennek fölött uralkodik, ma az, hogy a vakot függetlenítsük minden idegen segítségtől úgy munkájában mint minden irányu mozgásában; ténykedésében tegyük önállóvá mert csak így felelheti csapásának súlyát, csak így válik rája nézve ismét értékessé az élet. Ahol szakszerűen nevelik a vakokat, ott ma már nem vezetik, egyedül indítják el őket utjaikra és ép érzék szerveiket ráutalják az elveszett szem helyettesítésére. S az ily módon elért eredmények hangsúlyozottan igazolják az eljárás helyességét. A fővárosban több mint száz kiképzett vak iparos, zenész, zongora hangoló és kereskedelmi ügynök egyedül, kíséret nélkül jár dolgai után nem ritkán oly biztonsággal, hogy a járókelők észre sem veszik vakságukat. A vidéken lakó kiképzett vakok egyedül járnak ki szálló- és szántóföldjeikre. Az ily teljesítmények azok, melyek visszaadják a vaknak az önbizalmat és megszeretik vele az életet. A vakok oktatása mai fejlettsége fóká a szakemberek véleménye az, hogy a vak leghűbb, legmegbízhatóbb és legolcsóbb vezetője, aki minden pillanatra rendelkezésre áll — ő maga. Kétségtelen, hogy a tájékozódásban való gyakorlat nem szereshető meg máról-holnapra, ennek idő kell. Az is bizonyos, hogy míg ezt a gyakorlatot megszerzi, nem egy kellemetlen helyzetbe kerül a vak. De a cél, melyet — ha hozzá nem szoktatjuk a főlöszleges vezetéshez —, előbb-utóbb minden még élte derekát messze túl nem lépett vak elér, oly kincs amellyel semmiféle vezetői berendezkedés össze nem mérhető. Csak kivételes esetekben tartanók megokoltnak és a szakszemponatokkal is összeegyeztethetőnek a kutyák alkalmazását, t. i. ahol siket vakokról

van szó. Ezeknél a tájékozódás főszköze, a hallás hiányozván, valamiféle vezetés a legtöbb esetben állandóan szükségessé válik s itt bármily szánalmas képet is nyújt az embert vezető állat, ha másképp meg nem oldható a kérdés, szükség esetén kísérletet lehetne tenni vezetőkutyaival. Ilyen eset azonban katonáink között eddig még nincs. Az előadottak alapján a kutyák alkalmazását megvakult katonáink szolgálatában mint a kiképzés és önállóságra való szoktatás elveivel össze nem egyeztethető eljárást, alkalmazni nem óhajtjuk. Ha netalán lesz esetünk, mely az alkalmazást szükségessé teszi, kérni fogjuk Nagytekintetűséged szives közreműködését. Ügyünk iránt tanusított érdeklődéséért és jóindulatáért a Nagytekintetű Elnökségnek halás köszönetünket kifejezve maradtunk kiváló tiszteletünk őszinte nyilvánításával Budapesten, 1916. augusztus hó 6-án. Dessewffy Emil grófné vezető, Kirschenheuter Ferenc oktatásvezető.

Gépelte: Szmolka Rezső megvakult katona

Rz Országos Állatvédő Egyesület köréből.

A földmivelésügyi miniszter elismerése. 89589. szám 1916. XI. fő-3. ü. o. Folyó évi június hó 30-án 635 sz. a-kelt felterjesztésére értesítem az egyesületet, hogy évi működéséről előtérjlesztett beszámolóját tudomásul veszem s ez alkalommal az egyesületnek az állatvédelem terén kifejtett működéséért elismerésemet nyilvánítom. Budapest, 1916. évi augusztus hó 3-án. A miniszter helyett: br. K a z y J ó z s e f államtitkár.

Herman Ottó özvegyének halála. Néhai alapítónknak és tiszteleti elnökünknek özvegye, egyesületünknek régi tagja, Gyermeknaptárunk régebbi évfolyamainak munkatársa, elköltözött az élők sorából. Hü barátónje a következő gyászjelentést adta ki: „Özv. Pósa Lajosné mélyen szomorodott szívvel tudatja, hogy lelki kapcsolata, örömeiben és bánatában hü osztályosa: özv. Herman Ottóné szül. Borosnyay Kamilla folyó hó 9-én, életének 70-ik évében, rövid szenvedés után örökre megpihent. A megboldogult földi maradványa folyó 11-én, délután 3 és fél órakor a kerepesi temető halottasházában a református egyház szertartása szerint megáldatik és nagynevű élettársa mellé örök nyugalomra helyezték. Budapest, 1916. augusztus hó 10-én. Isten szeme virasszon felettük!”

Hänsler Károlyné halála. Az Országos Állatvédő Egyesület érdemes titkárát mélyes gyász érte: szeretett neje, a legjobb anya és hitves, a buzgó vallásos és kiválóan házas nő néhány hónapi lázas betegség után augusztus 5-én elköltözött az élők sorából. A megboldogultat, aki immár szülőföldjén, Pilisszántón pihen, férje és harctéren levő főhadnagy fia gyászolja. A gyászolók fájdalomát számtalan részvétnyilatkozatot igyekezett enyhíteni, ezek között elnökségünk és annak egyes tagjaié. Elnökségünk díszes koszorút is küldött a temetésre. Áldás és béke lengjen porai felett!

Köpesdy Viktor halála. Köpesdy Viktor, a Ganz és Danubius gépgyár r. t. mérnöke, aug. 10-én, 47. évében hosszú szenvedés után elhunyt. A boldogultban Köpesdy Sándor ny. gimnigazgató és neje fiát gyászolja. A család minden tagja buzgó híve egyesületünknek. Elnökségünk részvétnyilatkozatot küldött a gyászoló családnak. Nyugodjék békében!

Szabolcska Mihály nagynevű költőnk következő irattal köszönte meg tiszteleti taggá való megválasztását: Nyári pihenőm és huzamosabb távollétem miatt csak most jutott kezemhez az igen tisztelt Egyesület 655/1916. számú értesítése tiszteleti taggá történő megválasztásomról. Midőn az Egyesületnek a megtisztelő kitüntetéséért halás és meleg szívvel köszönetet mondanék: örömmel kötelezem el magamat az Egyesület eszményien szép-séges céljainak minél hathatósabb szolgálatára. Ismételt köszönetem mellett sokszoros üdvözlettel maradok, Marosfalu, 1916. augusztus 8. kész szolgájuk és tagtársuk: Szabolcska Mihály.

Gyermeknaptárunk 1917-iki évfolyama már készen van. Nagyon szépen sikerült. Legközelebbi számunkban ismertetjük és karácsonyra küldünk belőle szokásunkhoz híven tisztelt tagjainak egy-egy tiszteletpéldányt.

Évkönyvünk kiadása. Egyesületi és szövetségi évkönyvünk tavaly takarékosági szempontból nem jelent meg. Az idén az elmúlt két évről óhajtottunk évkönyvet kiadni. Meg is szerkesztettük, de a nyomasztó körülmények azt javasolják, hogy még egy évet várjunk. Akkor már remélhetőleg a béke révén írhatunk a három háborús évről.

The American Humane Association című észak-amerikai szövetség, mely a gyermek- és állatvédő egyesületek nagyobb részét magában foglalja, hivatalos folyóiratában a The National Humane Reviewben megemlíti, hogy a katonalovak kímélésére vonatkozó kiadványát az O. Á. V. E. számára magyar nyelven kinyomatta és egész terjedelmében közli azt az angol nyelven szerkesztett iratot, mellyel az O. Á. V. E. a szövetség adományát megköszönte. △

A Magyarhoni Földtani Társulat arról értesítette az Országos Állatvédő Egyesületet, hogy a Herman Ottó barlang emléktáblájának leleplezését bizonytalan időre elhalasztotta.

A Hontvármegyei Gazdasági Egyesület az ottani törvényhatóságnak melegen ajánlotta a fejőstehenek tőgyének mesterséges megnagyobbítása elleni szabályrendelet megalkotását és megkereste a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségét, hogy hasonló szabályrendeletek meghozatalát ország-szerte sürgesse.

Az Esti Ujság szept. 14-iki számában „Az Állatvédő Egyesület a háborúban” címen Grimm Gusztáv ügyvivő alelnökünk adatközlése alapján érdekes cikket közölt.

Egyesületünk irodájából. Főtitkárunk augusztus hóban, titkárunk pedig szept. elsejétől 21-ig volt szabadságon.

A szövetséges egyesületek köréből.

Besztercze-Naszód vm.-i Állatvédő Egyesület. Elnökünk e vármegye területéről eltávozott, titkárunk h. dbavonult, pénztárnokunk pedig a szomszédos vármegyébe lett kirendelve helyettesíteni; maradt itthon 180 tag a 328 közül; pénzkészletünk körülbelül 200 korona. A tisztikarból magam a vagyok; egyedül nem számítok, nem is számíthatok -- nagymérvű egyéb elfoglaltságom miatt -- a működés megindítására irányuló kísérletekre, avagy eseményekre a háború végéig. Addig működésünk főleg arra szorul, hogy az érdeklődést az „Állatvédelem”-re irányítsuk; a tagokat nyilvántartjuk, az állatvédelmi eszméket terjesztjük és a könyörületességet keltjük fel az állatok iránt „In terra misericordia” jelszó alatt; a nép jellemét irányítjuk és gyermekeink lelkébe oltani igyekszünk az állatvédelmet, hogy teljenek meg jó lélekkel arra nézve, hogy szeressék és védjék az állatokat. Szerény működésünkről említésre méltó eseményeket nem közölhetünk ezuttal. Mely tisztelettel Besztercze, 1916. aug. hó 2-án. Székely Sándor, m. kir. főállatorvos.

A Szolnoki Állatvédő Egyesület pénztárnoka, Gabonyi Endre, 46 K-t küldött be lapunk előfizetésére. Irja a buzgó pénztárnok, hogy minden tagot felszólít hátralékának törlesztésére. Együttal a tagok kimutatását küldi. Eszerint az egyesületnek 77 beiratkozott tagja van, illetőleg ennyi volt, mert már ezek közül 3 meghalt: Busa Ákos, Harsányi Bálint és Dusek Ferenc, 9 elköltözött és 11 hadba vonult. Tagdíjat fizettek a mult évre 22-en.

A Hontvármegyei Állatvédő Egyesülethez a Hontvármegyei Jegyzők Egyesülete a következő javaslatot tette: A madárvédelemnek a bekövetkező télvíz idejére való intenzívebb szolgálata biztosítása érdekében a következőindítványt terjesztjük elő. Hirdetményileg hívassanak fel a mezőgazdákat, hogy most a cséplőgépből kihullt u. n. egészen géprostaaljat, mely mindenféle dudmagvakat tartalmaz, a mezei kultúra szempontjából teljesen

értéktelen szemét, a központba a madárvédő egyesület választmányához beszállítani (zsák, zacskóban) postán feladni, ajándéképen beküldeni szíveskedjenek, a központ látna el azután a községet (pap, tanító, iskola, jegyző községhez, stb.) közhelyeket madáreléssel. Ugyanezen felhívásban felkérendő a lakosság, hogy most (szeptember hónap) majd mikor a kender-, lentilolás munkája folyik a falvakban a visszamaradt töreket (szemét), mely tele van maggal, ha már a porta, házudvar népe nem vesz magának rá időt, a falu gyerekei takarítsák meg s télvíz idején szállítsák el az iskola udvarába az Ég madarainak táplálkozására. A tanítók szívesen adnak e célra valamelyes helyet. Hisz egyébként úgy is ott rohadna el az udvar végén. Adjon egyesületünk a községi tanító uraknak egy-egy krajcáros irkát, tollat, tollszárat, stb. iskolai felszerelési szükséges cikket az iskolásgyerekek közt leendő kiosztás végett. Aki hoz a madarak részére az iskolába ilyen kender-, lentőreket, tökmagot, rostaalját stb., annak mindig adjon a tanító ingyen az említett iskolai szerekből. Így a tanítók útján s csak így lehet biztosítani hasznos madaraink megmaradását. Kérjük, tessék a fentiek szellemében a nagyközönséget s a magyar tanítói kart felhívásosan serkenteni. Polypságon, 1916. augusztus 1. Hafiasz Eötvözléttel Droszt Artur elnök s. k.

HIREK.

Tanfelügyelők kitüntetése. A király a közoktatásügyi terén szerzett érdemeik elismeréséül **H a l m á g y i** Ferenc ugocsa megyei, **V é r t e s s y** Gyula dr. veszprémmegyei, **S á n d o r** Lajos lipótmegyei és **A l p á r y** Lajos hevesmegyei tanfelügyelőknek a királyi tanácsosi címet, továbbá **V a s a d y** Lajos biharmegyei, **N e h é z** János alsófehérmegyei, **B o d n á r** György szatmármegyei és **P e t r ó c z i** István, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba szolgálattételre berendelt tanfelügyelőknek a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta Előkelő munkatársaink fogadják meleg üdvözlésünket.

Esküvő. **K u b a c s k a** **I s t v á n** nak a Nyiregyházi Állatvédő Egyesület buzgó titkárnak kedves leányát, **H o n k á t** aug. 5-én vezette oltárhoz **M á t i s** **B é l a** tanító tagtársunk. A boldog ifjú párhoz és szülőkhöz mi is elküldjük üdvözlő szavunkat, jó kívánatainkat.

A megtámadott Erdély szarvasmarháinak mentése. A erdélyrészi vármegyék marhaállományának megmentésére a földművelésügyi kormány a hadi állatátvételi bizottságot szervezte, melynek feladata az állatok elhelyezéséről gondoskodik. Az állatállomány egy részét tartásra adják ki, más részét eladás útján értékesítik. A gazdasági egyesületek kezükre járnak azoknak a gazdáknak, akik állatállományukat ezúton szaporítani akarják. A vármegyei gazdasági egyesületek tájékozást szereznek, hogy a kihelyezéssel foglalkozó bizottság milyen marhákat és mennyit adhat, sőt azt is megteszi, hogy megbizottja által megszemlélteni a kihelyezésre kerülő állatokat. Ez az üdvös mentő akció mindenestre az állatvédelemnek is szolgál és nemcsak az anyagi érdekeket védelmezi.

A budapesti bérkocsiipartársulat kérelemmel fordult a miniszterelnökhöz, hogy a kiszabott másfél kg. zab helyett többet adjanak naponként egy-egy ló számára. Amint az ipartársulat elnökétől, **H i k á d e** **J ó z s e f t**ől értesülünk, a zabporciót máris 2 kg-ra emelték föl és később lehetőleg még jobban fölemelik az adagot.

A marhák túllátása és új rend a fővárosi vásárok. A pozsonyi hadseregszállítási pör fokozott mértékben terelte a figyelmet a marhák sóval való etetése, mesterséges szomjaztatása és túllátása felé. A Mészárosok és Hentesek Lapja most azt írja, hogy ez épenséggel nem rendkívüli eset, mert legutóbb a mészáros-ipartestület elnöke két esetben is tapasztalta, hogy a fővárosi vásárokon ilyenformán preparált állatok kerültek eladásra. Erről **P r e u s z n e r** **F e r e n c z**, az állatvásárok és közvágóhidak igazgatója is meggyőződött, mire nyomban intézkedett, hogy egyes óvórendszabályok, amelyek lassanként feledésbe mentek, ismét szigorúan kezeltessenek. Így megtöltötte,

hogy a kereskedők az istállóokban elhelyezett marháikat fölkeressék s hogy csütörtökön a vásár előtt a vásártérre lépjenek. Intézkedett továbbá a felől, hogy a marhákat szerdán délután 1/4-től 5-ig kényszerítassák s hogy az itatás mellett még hajtók és, csak a vízcsapokat kezelő személyzet legyen jelen. Gondoskodás történt a felől is, hogy a marháknak nyújtandó szénát ellenőrizzék, vajjon nincs-e sóval keverve, úgy szintén a felől is, hogy akik külön engedély alapján a vásártéri istállóokban elhelyezett marháikat meg akarják nézni, megtagogattassanak, vajjon sőt vagy paprikát nem visznek-e magukkal. Hir szerint ez intézkedések miatt a kereskedők izgatott értekezletet tartottak, a mészáros-ipartestület pedig beadványt készült benyújtani, amelyben az etetési és itatási rend szigorítását kéri. (Az Újság.)

Ebkiállítás és vizslaverseny. Ebkiállítást, illetve nyilvános eb-bírálatot rendez Budapesten október 15-én a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete. Erre az eb-bírálatra nevezhető bármily tiszta fajú eb, mely legalább a hathónapos kort elérte. Nevezési ivateket és programot **I l o s v a y** **L a j o s** **K á r o l y** titkár küld az érdeklődőknek (Budapest 112 Postafiók 24). Nevezési határnap október 1. — Ugyanez az egyesület október 8-án az érsekvári vadászterületen vizslaversenyt rendez. Erre a vizslaversenyre nevezhető mindenemű angol vagy német vizsla. Nevezési határnap október 1.

A Vadászat és Állatvilág aug. 15-iki számának érdekes tartalmából bennünket különösen **S t a r k** **D e z s** ő főredésznék folytatolag értekezése érdekel a kutyabetegségek elhárításáról.

Az „Állatvédelem“ és a lapok. Szaklapunk közleményeit mind sürűbben használják föl és veszik át más szaklapok és a napilapok így a Budapesti Hírlap aug. 5-iki számában **S z e m e r e** **M i k l** ó s **C o n f u s i o n a r i u s**ának eleste alkalmával történt levélváltásunkat közli. Az Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok például hasábszámra közli lapunk anyagát. Örömmel tölt el bennünket ez a körülmény, mert egyrészt eszméink terjesztése ez, másrészt azt mutatja, hogy lapunk anyagát más lapok is értékesnek tartják a közlésre. Még csak az kívánatos, hogy a közlésnél megjelöljék a forrást is, melyből merítették.

Ragadozó vadak fogása. Egyik szaklapunk egy németországi gyár hirdetését közli, mely ragadozó állatok fogásához szerszámokat ajánl. Meghozattuk a gyár képes árjegyzékét. Ebben válogatott kinzóeszközök képei láthatók. Miért kell ilyenek terjesztéséhez hozzájárulni? De látjuk az árjegyzékben azt is, hogy vannak nagyon megfelelő csapdák mindenféle alakban olyanok, amelyek nem gyötrik az elfogott állatokat. Nagyon káros dolog különösen az ifjúság lelkére nézve, hogy Mezőgazdasági Muzeumunkban is ki vannak állítva ilyen kinzó szerek. Ezek majdnem úgy rontják a szívet, mint a panoptikumokban látható szörnyű emberkinzások az inkvizíció sötét korából.

IRODALOM.

Aquila 1915. A M. K. Ornithologiai Közpon t é v e n k i n t e g y s z e r m e g j e l e n ő m a d á r t a n i f o l y ó i r a t á n a k 1915-iki XXII. évfolyama megjelent. A vastag, szép kötet 437 lap terjedelemben magyar és német nyelven jelent meg. A folyóiratot megindította **H e r m a n** **O t t** ó, szerkeszti **C s ö r g e y** **T i t u s**. A tudományos kötet szakaszai: anatomia, faunistica, historia, oecologia, ornithologia oeconomica, palaeontologia, phaenologia, irodalmi ismertetések és palaeo-ornithologiai közlemények. Az értekezések írói a következők: **H e r m a n** **O t t** ó, **C s ö r g e y** **T i t u s**, **S c h e n k** **H u g** ó, dr. **L a m b r e c h t** **K á l m** á n, dr. **G r e s c h i k** **J e n** ő, **B i t t e r a** **G y u l a**, **L i n t i a** **D.**, **N á d o s s y** **K.**, **S p i e s z** **A.**, dr. **W e n g o l d** **H u g** ó, dr. **N a g y** **I.**, **H e g y f o k y** **K a b o s**, **P a s c s e n k** **S z.**, **S c h e n k** **S.**, **H e i l m a n n** **G.**, **K i l l e r m a n n** **S.**, **S h u f e l d t** **R. W.** és **S t e l l w a a g** **F.** A bel- és külföldi szak tudósok e f é n y e s m u n k á j a b i z o n y í t j a, h o g y a m a g y a r m a d á r t a n i k ö z p o n t a h á b o r ú k ö z e p e t t e i s t e l j e s í t i h i v a t á s á t.

Utmutató a gazdasági tudósítók számára 1916. A m. k. földművelésügyi miniszter ily című közhasznú kiadványának ez a kötet már a 24. évfolyama. Magában foglal rengeteg sok hasznos tudnivalót 820 oldalon. Ara azok számára, akik nem kapják meg ingyen, csak 1 K.

Tábori levél az olasz harctérről.

Egy hatalmas, megbízható, hű szövetségesünkről, az állatvilág részvételéről a háboruban szeretnék egyet-mást elmondani. Persze csak lovakról, öszvérekről, szamarakról és kutyákról lehet szó.

Ezek azok a hatalmas szövetségeink, amelyek nem tági-tanak mellőlünk, melyek az első pillanatoktól kezdve velünk vannak, velünk szenvednek, talán még néha örülnek is és velünk, köztünk halnak hősi halált. Ezek igazán önzetlen barátaink, mert ők hordják fel nekünk a fát a házépítéshez, ők hozzák fel az elemőziát, a lőszert a legnagyobb veszedelmek közepette. Pedig ő nekik nincsenek ideáljai, ők csak tönkre mennek, ők csak szenvednek, s ha alkalmatlanokká válnak, kegyelemgolyó vár rájuk. Őket nem lehet reklamálni, nekik nincs szabadságuk, nekik itt kell velünk maradniok és győzni vagy elpusztulni. Ezek a négy-lábu hősök, melyeknek szobrot kellene emelnünk. S a kék kereszt intézményét, mely őket pártolja, megérdemlik. Sokszor el-elnézetegem ezeket a fantasztikus, magas, hólepte csucsokat, aminőt elhagyatottságukban előttem merednek, oda még egy-egy keselyű sem repül, s ott e megközelíthetetlen magasságban, az éghez közel, a gránátok zizegése, fűtülése és robbanása között kanyarog a hosszú sor bosnyák lovacska, mindegyik a hátán 80–100 kiló lőszert vagy ellátást cipelve.

Oda vasutat nem tudunk felvezetni, se villamost, kocsira képtelenség volna gondolni, hisz az út nyaktörő, szédületesen szakadékos, egy ballépés az ember életébe kerülhet. Ezeket a természeti akadályokat a technika még nem tudta legyőzni. Hiszen ha béke idején egy-egy turista e csúcsokra nagy izgalom árán, szivdobogva felkúszott, mint kiváló turisztikai eseményt a naplójába jegyezte fel. S itt haladnak, az embernél is nagyobb biztonsággal, a telipatkós bosnyák lovacskák a málhájukkal. Lassan megy a ló, nem lép azonnal, előbb megkeresi az előlő lábaival azt a helyet, ahol legbiztosabban vetheti meg, ahol nem szakad a szikla le, azután lép és kúszik felfelé. Valóságos boszorkányságnak tetszik, szinte cirkuszi produkciószámba megy az a hegymászás, s a kis lovak ügyesen végzik. A leszállás ugyanilyen virtuozitással megy. Érdekes látvány, ha a lejtő igen meredek, de egyenletesen sima. Ilyenkor a ló hátsó lábait szorosan összetartja bokáiban, előre csúsztatja őket a mellső lábához és csak a mellső lábakkal tesz apró lépéseket s a farával majdnem a földön ülve, mint egy ember csúszik lefelé. Persze ilyen teljesítményekre csak a kicsiny, ponni nagyságú lovak képesek. De nem is maradt Boszniában ló. Pedig ezek a kis állatok otthon a maguk szegénységében, a legelőkön sohasé ábrándoztak ily világkörüli útakról.

Az egyéves csikó hátára rakják a hatalmas fanyerget s ez a ló haláláig se éjjel, se nappal, sem künn, sem a házban nem kerül le róla. Enni ad neki az Isten, aki a madarakat táplálja. A lovacskák igen kedvesek, 1 métertől 1 m. 30-ig változik a magasságuk. Pesten afféle ponninnak vagy kicsikóknak tartanák őket, pedig hát vannak már vagy 5–10 évesek. Rajtuk vannak a sátrak, a műtőasztal, az operációhoz szükséges eszközök és világítás, a gyógyszerár a töméntelen kölszer, 200 emberre főzőedények, ugyanennyinek ellátás, konzervek, iroda stb. stb. Egy fél óra alatt összehajlítunk és már a szomszéd hegyek között bolyongunk egész felszerelésünkkel s egy fél óra alatt már sátrakban teljes mértékben és a leglehetősebb helyen funkcióba léphetünk. Persze a lovacskáink most figyelmes gondozásban részesülnek, de oly szép teltek és gömbölyűek is ennek következtében, hogy az embernek örömtől repes a lelke, ha megnézi őket.

Bezzeg nem voltak ilyenek Szerbiában, a feneketlen sárban, ahol néha 26 órás marsokat kellett tenniök étlen-szomjan, s ha megérkeztünk, nem volt tető, amely alá állíthattuk volna őket. A Szerbiából való visszavonulásunk alkalmával majd minden 40–50

lépésnyire egy-egy átlőtt fejű, kiszívott ló feküdt. Rémes képe a pusztulásnak s a mi jó lovaink, a mi kisérőink és barátaink a veszedelmekben, így osztoznak velünk a sötét és óriási tragédiában. Itt lesznek ők is hősök velünk együtt! Azt gondoltam, mikor a Macsván át a Szávához vonultunk, hogy alig marad már lovunk, ami valahogyan még velünk vánszorog az is tönkre megy s igen kellemes volt a csalódásom, mikor Magyarországon még számtalan, életerőtől duzzadó remek paripát láttam ágyuk elé fogva.

Az én nyerges lovam, a „Lazarus“ is szép bosnyák példány. Mi is összeszoktunk. Szinte érti a beszédemet és ha egészen elengedem is, követ bármerre. Jobb hegyászó, mint én. No meg ment már rosszul is a dolgunk. Egy izben Szerbiában egy srappell robbant fel. A lovam kővé meredten megállt, én hirtelen a nyaka mellé kaptam a fejemet, a golyók kopogva hullottak a fejünk fölött s a ló hasa alatt. A lélegzetünk elállt! De semmi baj! Megsarkantyuztam, uccu, lóhalálba el! Ha lehetséges, megveszem a lovat, hazaviszem és megmutatom a szentmihályiaknak Megbarátkoztunk, mint Lafontaine, a francia elbeszélő a kabátjával, a melytől nem akart megválni még akkor sem, mikor az egerek már fogósdít játszhattak volna benne. Pedig az csak egy kabát volt, ez meg egy élő lény, egy ló. Kár, hogy nem tud beszélni, mert sokat mesélhetne és tanum volna!

(„Rákos Vidéke“)

Dr. Garai Lajos főorvos.

KÜLÖNFÉLÉK.

A lószerszámok rézdiszítései. Tekintetes Szerkesztőség! Kegyeskedjenek következő pár soromnak helyt adni becses lapjukban, talán az „illetékes körök“ figyelembe veendik: „Most, hogy a háztartási réztárgyakat is rekvirálják, legjobb alkalom volna a lószerszámok réz-„diszítéseit“ (lásd a söröskocsi stb.) nem csak rekvirálni, de azok készítését egyszersmindenkorra betiltani, nem csak gazdaságos — most plane, hadiszempontból, de állatvédelmi okokból is. Miért terhelje azt a szegény állatot mindenféle izléstelen leffentyű s miért kell, hogy minden lépésénél szembe s oldalába vágjon holmi ilyen kocsisgyönyör. Kiváló tisztelettel. Bpest, 1916. aug. 31. Dr. Jánosy Aurél kir. törvényszéki bíró.

Állatkórházban kíséret nélkül jelentkező ló. Amerikai hír szerint Missouri állambeli St. Joseph város állatkórházában az éj közepén minden kíséret nélkül egy ló jelentkezett, mely egyenesen a kolikás lovak számára rendelt istállóba ment, hol rögtön ápolás alá vették, de a szegény állat reggelre kiszívott. A meglepő eseménynek az a magyarázata, hogy a ló több héttel azelőtt ugyancsak ebben a kórházban volt ápolva.

A telivérlovak ára Amerikában a háború alatt igen lényegesen csökkent. Lovak, melyek azelőtt 500–400 dollár értékkel bírtak, ma csak 150, legfeljebb 175 dollárért értékesíthetők. Telivér csikók 10 dollárért kaphatók. ▲

Lókvivel Amerikából. The National Humane Review című amerikai folyóirat szerint a ló- és öszvérvizitel 1913-ban 30 000-re rugott. Három hónappal a háború kitérése után a kvivel havonként 30.000-re emelkedett. 1915-ben 678.443 ló és öszvér ment az antant-hatalmaknak 131,914 000 dollár értékben. Tapasztalás szerint a hajókra rakott állatok 7–10%-a útközben elpusztult. A folyóirat megjegyzi, hogy ez a kvivel nem okoz észrevehető hiányt, mert a farmokban mintegy huszonötmillió, a városokban 3 és félmillió ló és öszvér maradt. ▲

Gréte nevetett és meghalt. A Pester Lloyd aug. 25-iki számában közli, hogy a kopenhágai állatkertben nyolc csimpánz múlt ki egymás után. A nyolcadiknak a neve Gréte volt. Gréte gondozója azelőtt egy kisasszony volt, ez azonban férjhez ment és megvált az ő kedvelt állataitól. Mikor Gréte megbetegedett, az állatkert igazgatója, Dreyer úr elhívatta hozzá a jó fiatal asszonyt. Gréte boldogan nevetett és jóléteje ölében adta ki lelkét.

A ló szegbe-hágása. Zimmermann Ágoston dr. a „Köztelek“ ápr. 15-iki számában hosszú cikkben ismerteti a ló szegbe-hágásának nevezett sérülést. Mi csak a legelső segélyre vonatkozó befejezést közöljük az értekezéséből. A szegbe-hágás bekövetkezése után első teendő a behatolt szöveget vagy éles tárgyat óvatosan kihúzni, nehogy beletörjön vagy mélyebbre nyomjon be. Ez a művelet rendszerint az állatnak fájdalmat okoz, ezért ilyenkor jól meg kell fogni azt. Nem szabad sohasem elmulasztani a kihúzott szeg végét, hegyét jól megvizsgálni annak megállapítása végett, hogy nem maradt-e benn a pata sebében egy egy része, nincsen-e rajta friss törési felület. Ezután a patát le kell vétetni és a patát alaposan megtisztítani, a sebész helyét pedig szublimátoldatba vagy más fertőtlenítőszerbe mártott vattával vagy tiszta ruhával célszerű bekötni mindaddig, míg egyéb megfelelő szakszerű kezelésben nem részesülhet. Nem ajánlatos ellenben ilyenkor hideg borogatást vagy lábvizet alkalmazni, mert éppen ilyenkor és ezáltal újabb sebfertőzés jöhet létre. A szegbe-hágás további szakszerű kezelése rendszerint a pata operációját kívánja, a sebet tágitani, a levált szarurészeket eltávolítani, az elhalt, üszkös szövetrészeket kimetszeni, kikaparni stb. utána pedig fertőtlenítő kötésekkel kell alkalmazni. A szakszerű kezelés elmulasztása esetén súlyos szövődmények, gennyes vagy heves izületi gyulladás, szövetelhalás, aránylag nem ritkán tetanus (demenet, szarvasbetegség) következik be, melyek az állat elértekenedését (a hosszas gyógyulás és a tartás költségei miatt) vagy elhullását is vonhatják maguk után.

KÜLFÖLD.

Állatszámítás a német birodalomban. Ez év április 15. napján az egész német birodalomban háziállatszámítást rendeztek, hogy a világháború folytán beállott csökkenés mértékét megállapíthassák. A beérkezett adatok eredményét most tesszük közzé a birodalmi kormány. Ezen adatok szerint a sertésállomány csökkenése a múlt év áprilisához képest 20%, ha pedig a tavalyi december hónapot vesszük, ahhoz képest 23%. Együttvéve 13.303.500-ra rugott az április 15-én összeszámlált sertések száma, ellenben a 8 héten aluli malacok száma 31%-kal emelkedett, ami a jövőre nézve biztató jelenség. Kevésbé volt a szarvasmarhaállomány megtámadva, mert ennek száma az új számítás szerint 19.873.189 darab. Ez csak egy millióval kevesebb, mint múlt év októberében s két millióval kisebb szám, mint 1914. decemberében volt. A csökkenés tehát 2·1%. Itt is a növekedésmarha állománya fogyott meg, ellenben a tenyésztésre szolgáló borjúk száma 41%-kal emelkedett. A tejelő tehének száma mindössze 800.000-rel kisebb, mint 1914 decemberében volt. Hasonló számítás történt Ausztriában. Legjobban megfogták a süldőket, ott azonban a kormány az eredményt még a szakkörökkel sem közölte, miért a gazdasági lapok fel is szólaltak. A tavaszal nálunk is volt állatszámítás, ennek az eredményei azonban ezidőszámtól még ismeretlenek. Kíváncsok volnának, ha azok minél előbb a nyilvánosság elé kerülnének. („Köztelek.“)

Amerikai folyóiratokból. The National Humane Review írja: St. Paul városban, Minnesota államban a gyakorlati m a d á r v é d e l e m nagy népszerűségnek örvend. Iskolás gyermekek sajátkezűleg készített fészekodvakból nagy kiállítást rendeztek. Háromezeröttszáz kiállító jelent meg több mint négyezer tárggyal. A fészekodvak a legkülönfélébb részben igen leleményes és izléses alakkal gyönyörködtették a látogatókat. Az eladó fészekodvak mind elkelték és részint a város parkjaiban, részint magánkertekben helyezték el őket.

Bikaviadatok Mexikóban. Külföldi folyóiratok szerint Diaz elnök felesége lelkes állatvédővé vált és mint ilyen a bikaviadatok ellen agítált. Utóbb férjét akarta reábirni, hogy a bikaviadatok ellen hatóságilag tiltalommal intézkedjék. Diaz elismerte felesége érveinek helyességét, de azt mondta, hogy a bikaviadal megtiltása forradalmat idézne elő. Egyébiránt, úgy mondta, a bikaviadal az egyetlen hely, ahol több ember egybegyűl és békeken megfér egymással.

Olasz kulturkép. Ezalatt a cím alatt a „Cimbria“ nevű folyóirat hosszabb közleményt hoz, melyből kivesszük, hogy a szerző többek között Veronában járt és ott a száz és száz nagy ernyőborította gyümölcspiacon nagy meglepetésére madáréneket hallott, amiben olaszországi útjában nem volt része. Csakhamar reá bukkant egy nagy ernyőre, amely alatt nagyszámban kalitkák

voltak felhalmozva, amelyekben a legkülönfélébb éneklő madarak énekeltek. Ezek a madarak mind világtalanok voltak és ezeket vadászati célra árulták a madárüldöző olaszoknak. A cikkíró a szegény állatok ára iránt tudakozódott. Az eladó 5—10—15 lirára tartotta darabját. Arra a kérdésre, hogy az árak miért ilyen magasak, az eladótól azt a felvilágosítást nyerte, hogy a madarak megvakítása izzó sodronnyal történik, mely operációknál igen sok madár elpusztul. A cikkíró ezután elmondja, hogy egy firenzei előkelő társaság által látogatott vendéglőben egy gazdag étkezésben vett részt. A feles számban feltálat finom étek sorának vége felé maga a vendéglős jelent meg a feltárt étteremajtóban, — fején egy nagy ezüst tállal, — melyen különféle fűszerek és illatos levelek között a szegény éneklő madarakat találtak fel. „Ucelli, Ucellini“ uraim és hölgyeim. Nagy volt a meglepedés. Cikkíró elutasította a tálat, mondván, hogy az éneklő madarakat nem sültve, de énekükben szereti élvezni. Az előkelő társaság megmosolyogta ezt a nyilatkozatot és hosszasan tárgyalta, hogy melyik madárfaj a legízesebb. Ennek a tárgyalásnak eredménye az volt, hogy legízesebbek azok a madárkák, melyek a legszebben énekelnek, t. i. a fülemile és a pacsrta.

m - r.

A legbátrabb bolgár katona és az ő hű lova.

Bajadschijew tábornok, az I. bolgár hadsereg parancsnoka, aki az osztrák, magyar és német seregekkel közösen verte le Szerbiát, Németországban különös kedveltségnek örvend. A népszerű tábornok sok ezer üdvözlő levélre válaszolt és sok levelezőlapot írt alá. Egyik tisztelője egy pénzüsszeget küldött neki, hogy azzal a hadseregénél legbátrabb bolgár katonáját jutalmazza meg. Ez nem volt könnyű feladat, mert a bolgár katona mind vitéz. Ámde egy eset lépett közbe. A sereg egyik hadosztálya átment a Timokon és az áradás és a hid lerombolása következtében a tulsó parton rekedt. Fontos jelentést kellett a főparancsnokság számára vinni. Önként jelentkezett Petkov Iwanov lovaskatona. A levelet sikkájába rejtette, ezt rákötötte fejére és nyereg nélkül szőrén ült meg lovát. A jeges áradaton átúszott ló és lovas és azután árkon-bokron keresztül estére a főparancsnoksághoz érkezett. Jól ápolták a lovas és lovát és ugyanazon az úton visszaindították a válasszal. Szerencsésen kikerülték a szerb golyókat. Ez a vitéz kapta hadiparancsban a felajánlott jutalmat. De a hű lóról is gondoskodni kell a háború után, mert enélkül nem oldhatta volna meg feladatát a lovas vitéz.

Barbárok és nem barbárok. A háború előtt való évszázadokban szent áhitattal emlegettük a nyugati civilizációját és mostani ellenségeinket a humanitás és civilizáció monopoliúmával ruháztuk fel. A nagy háború e részben kijózanított bennünket. Alaposan megváltozott nézetünkre új erősítést szolgáltat egy kis hír, mely egyik napilapunk egyik márciusi számában jelent meg. A „Matin“ szerint Hasebruc franciaországi város polgármestere tekintettel a háborús viszonyok előidézte általános hangulatváltozásra megtiltotta a kakasviadatok tartását. Történt pedig ez a háború 20-ik hónapjában. A szerencsétlen Belgiumban a kakasviadatok oly általánosak, a népnek s oly mélyen gyökeredzett kedvtelése, hogy nem volt még kormány, mely azok megtiltását merete volna. Franciaország egy nagy részében szintén honosak a kakasviadatok, az ország déli részében pedig a bikaviadatok. Olaszországról, mely hihetetlen falánkságból az ország egész területéről kiirtja a madárvilágot és az átvonuló madarakat is üldözi és pusztítja, nem is szólnunk. De szólnunk Angliáról, mely tudvalóvölég sokat áldoz az állatvédelemre. Szerintünk itt is, mint mindenütt, vannak igaz jó emberek, akik őszinte érzéssel szeretik az állatokat. De abban a hivatalos támogatásban, mely a kontinensnek annyira imponál, egy nagy adag szemfényvesztést gyanítunk. Anglia oly képtelen kegyetlenséggel kezeli gyarmatainak népét, hogy szükség van annak bizonyítgatására, hogy humanus. Ilyen szemfényvesztés az orosz állam antialkoholista tevékenysége is, mely sok százmillió állami bevételt teremt a nemzedéket pusztító szesz eladásából és néhány ezer rubelt költ az alkoholizmus teás pótlék fenntartására.

Felelős szerkesztő FODOR ÁRPÁD tanár, főtítkár.

Neuwald Illés utódai könyvnyomda Budapest.